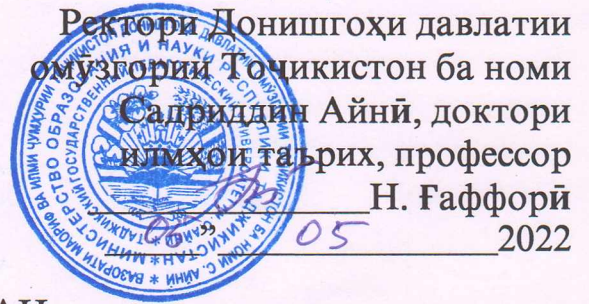

“ТАСДИҚ МЕКУНАМ”

ХУЛОСАИ

Шӯрои олимони факултети таърихи

Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ

Диссертатсияи Садиров Шарафчон Ахтамович дар мавзӯи «Таърихи Систон» – ҳамчун сарчашмаи таърихӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих ба шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 07.00.09. – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ мутобиқат менамояд.

Омӯзишу таҳқиқи сарчашмаҳои таърихӣ яке аз масъалаҳои умдаи илми таърих ба шумор меравад. Зеро таърихӣ воқеии халқу миллат маҳз бар пояи сарчашмаҳои муътабар офарида мешавад. Сарчашмае, ки унҷонҷӯ Садиров Ш.А. мавриди баррасӣ қарор додааст, аз ҷумлаи сарчашмаҳои нодири таърихӣ ба шумор меравад. Ин асар ба яке аз бахшҳои нодири таърихнигории миллӣ – таърихномаҳои маҳаллӣ бахшида шудааст. Дар қатори таърихҳои умумӣ, силсилави, таърихи адёну ғирақи динӣ, тоҷикон дар асрҳои миёна вобаста ба сатҳи тараққиёти ҷамъиятӣ ва ҷаҳонбинии сиёсии худ таърихи шаҳру вилоятҳои муҳими сиёсиро низ иншо кардаанд. Яке аз чунин вилоятҳои таърихӣ, ки дар сарнавишти сиёсӣ, иқтисодӣ ва этникии тоҷикон нақши бориз гузоштааст, Систон ба шумор меравад. «Таърихи Систон» дар давраи хеле ҳассоси таърихӣ, яъне замони ташаккул ёфтани халқи тоҷик навишта шуда, муносибати мардуми яке аз музофоти таърихӣ ба ҳукумати марказиро инъикос менамояд. Ин таърихнома дар илми таърихнигории миллӣ то кунун ба таври зарурӣ таҳқиқ нагардидааст.

Мукоисаи ахбори «Таърихи Систон» бо сарчашмаҳои дигари таърихӣ имкон медиҳад, ки хулосаҳои илмии санчидашуда бароварда шуда, рӯзгори мардуми Систон бо дигар минтақаҳои тоҷикнишин баррасӣ гардад. Ахбори ин сарчашмаи муҳим умумият ва вижагиҳои таърихиву фарҳанги Систон бо музофоти дигари Хуросону Мовароуннаҳрро собит месозад. Ин сарчашмаро донишмандони шинохтаи ватанӣ, аз ҷумла академикҳо Бобочон Ғафуров, Нуъмон Неъматов, инчунин донишмандони машҳури хориҷӣ К. Босворт, М. Баҳор, С. Нафисӣ ва дигарон дар таҳқиқоти худ фаровон истифода кардаанд. Аҳамияти асарро ба назар гирифта, донишманди машҳури рус Л. Смирнова онро соли 1973 бо забони русӣ тарҷум ва нашр кард. Дар замони истиқлол «Таърихи Систон» бори нахуст бо забони тоҷикӣ таҳия ва нашр гардид, ки аҳамияти муҳими илмӣ ва сиёсӣ дорад.

Диссертатсия бар пояи маводи яке аз сарчашмаҳои нодири хаттӣ ва киёси он бо дигар манобеъи муътабари арабиву форсӣ бунёд ёфта, пажӯҳишҳои мустақилонаи унвонҷӯй ба шумор меравад. Тамоми хулосаҳо ва тавсияҳои ироагашта, санчидашуда ва ҳосили андешаҳои илмӣ, коркардҳои назариявӣю методологии муаллиф буда, бо номи мавзӯъ, мақсаду ҳадаф ва сохтори диссертатсия мувофиқ мебошанд. Ин натиҷаҳо мантикӣ ва илмӣ буда, муътамад доништа мешаванд.

Муаллифи диссертатсия зимни омӯзишу таҳқиқ ба ҳалли масъалаҳои хеле нозук ва барои таърихнигории миллӣ пураҳамият ноил омадааст. Аз ҷумла, сабабҳо ва заминаҳои пайдоиши таърихнигории маҳаллӣ дар асрҳои миёнаро шарҳу тафсир дода, тараққиёти як шаҳр ё музофотро дар бахшҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ мучиби падидаи омадани чунин таърихномаҳо медонад. Ин асар ҳарчанд дертар ба муаррихон маълум гардид, вале ба ҳайси сарчашмаи таърихӣ дар муайян кардани ҷойгоҳи стратегияи Систон ва нақши он дар давраҳои гуногуни таърихӣ нақши муҳим мебозад. Муҳтаво, мазмун ва сохтори «Таърихи Систон» дар диссертатсия мушаххас баён гашта, ҷаҳонбинӣ ва сабки таърихнигорӣ низ

мавриди накду баррасӣ қарор гирифтааст. Сарчашмаҳое, ки муаллифи «Таърихи Систон» ба онҳо така карда, дар диссертатсия оварда шудаанд ва баъзе аз ин сарчашмаҳо имрӯз дигар дар дасти мо нестанд, ки аҳамияти «Таърихи Систон»-ро бештар месозад. Бар пояи ахбори «Таърихи Систон» ҷуғрофияи таърихии сарзамини Систон низ омӯхта шудааст.

Дар диссертатсия сиёсати давлатҳои тоҷикии Тоҳириён, Саффоориён ва Сомониён нисбат ба Систон ва мардуми он баён гардидааст. Инчунин сарнавишти Систон дар ҳайати давлатҳои Аббосиён, Ғазнавиён ва Салҷуқиён омӯхта шудааст. Бар асоси маълумоти «Таърихи Систон» ҷунбишҳои халқӣ ва натиҷаҳои он низ муайян шудааст. Муаллифи диссертатсия ба хулосае омадааст, ки «Таърихи Систон» натавонанд сарчашмаи таърихӣ ба шумор меравад, балки он манбаи нодир роҷеъ ба забону адабиёт, дину ойин ва фарҳанги тоҷикону дигар халқҳои Эрон ва Осиёи Марказӣ ҳисобида мешавад.

Навгонии илмӣ диссертатсия он аст, ки муаллиф бори нахуст дар илми таърихнигорӣ тоҷик дар қолиби як диссертатсияи илмӣ сарчашмаи муҳим – «Таърихи Систон»-ро баррасӣ ва бар асоси он бахше аз ҳодисаҳои таърихи халқи тоҷикро таҳқиқ кардааст.

Мундариҷаи асосии диссертатсия дар мақолаҳои ҷопнамудаи муаллиф, дар маҷаллаҳои таъйиднамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтааст:

1. Садиров, Ш.А. Ҷуғрофияи таърихии Систон дар асрҳои миёна [Матн] /Ш.А. Садиров //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе, 2019. – №10. С.117–122 (дар ҳаммуаллифӣ бо С. Муллоҷонов). ISSN 2074-1847

2. Садиров, Ш.А. Таърихи Систон ва ҷойгоҳи он дар таърих, фарҳанг ва адаби тоҷик. [Матн] /Ш.А. Садиров //Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ. Душанбе, 2019. – № 5(82) – С.280–283. ISSN 2219-5408

3. Садиров, Ш.А. Тарихи Систон как источник по древней истории Систана. [Матн] /Ш.А. Садиров //Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ. Душанбе, 2021. – № 6(95) – С.308–311. ISSN 2219-5408.

4. Садиров, Ш.А. Инъикоси баъзе пахлуҳои ғаъолияти сиёсии Якуб ибни Лайс бар асоси ахбори «Таърихи Систон» [Матн] /Ш.А. Садиров // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ. Душанбе, 2022. – № 1(96) – С. 296–298. 2219-5408.

Қисматҳои алоҳидаи диссертатсия дар конференсияҳо ва семинарҳои гуногуни илмию амалии донишгоҳию ҷумхуриявӣ ва байналмиллалӣ, аз ҷумла: конференсияи байналмиллалӣ «Ҷомеа, илм ва истеъдод» (22 апрели соли 2022, Федератсияи Россия, Қазон), «Суннатҳои Сомониён ва таъсиргузори он дар фарҳангу тамаддуни мардумони Осиёи Марказӣ ва Шарқи Наздик» (15 апрели соли 2020, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Душанбе) дар шакли маърузаҳо баён гардидааст.

Натиҷаҳои таҳқиқотро метавон дар ҷараёни таълифи китобҳои илмӣ роҷеъ ба таърихи халқи тоҷик, манбаъшиносӣ ва китобҳои дарсӣ ба таври васеъ истифода бурд. Инчунин маводи диссертатсияро барои таҳияи барномаҳои таълимӣ, курсҳои махсус ва маводи иловагӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои гуманитарии донишгоҳҳо истифода кардан метавон. Ҳулосаҳо ва тавсияҳои муаллиф барои таҳқиқи минбаъдаи мавзӯи заминаи илмӣ-назариявӣ фароҳам меоварад. Дар зимни ин маводи диссертатсияро метавон дар таълими фанҳои «Манбаъшиносӣ», «Таърихнигорӣ», «Таърихи халқи тоҷик», инчунин дар курсҳои махсус истифода намуд.

Саҳми шахсии доктарабон дарёфти дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мегардад, ки таҳия, коркард ва натиҷаҳои бадастовардаи ӯ маҳсули талошу ҷустуҷӯҳои ҷандинсолаи муаллиф мебошад. Муаллифи диссертатсия тавонистааст як сарчашмаи таърихӣ хеле муҳимро, ки бо забони модарӣ таълиф шуда, то ба замони мо расидааст, ҳамаҷониба таҳлил карда, пешкаши илм гардонад.

Ҳамин тавр, мазмуну мундариҷаи диссертатсия ба талаботи муқарраргардида ҷавобгӯ буда, таҳқиқоти илмии анҷомёфта ба шумор меравад. Автореферати диссертатсия мухтавои асосии таҳқиқоти мазкурро ифода менамояд.

ҚАРОР ҚАРДА ШУД:

1. Диссертатсияи Садиров Шарафчон Аҳтамович дар мавзӯи «Таърихи Систон» – ҳамчун сарчашмаи таърихӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.09 – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ ҳамчун кори илмӣ-тахассусӣ иҷро гардида, ба Шӯрои диссертатсионии 60.КOA-024 дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод карда шавад

Хулосаи мазкур дар ҷаласаи васеи Шӯрои олимони факултети таърихи ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ қабул гардидааст.

Дар ҷаласа 16 нафар иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 16 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест. Қарор қабул карда шуд: яқдилона

Протоколи №10, аз 04.05.2022.

Раиси маҷлис

доктори илмҳои таърих

Ҳусайнов А.Қ.

Котиби маҷлис

номзади илмҳои таърих:

Ганҷақова М.Г.

Муқарриз:

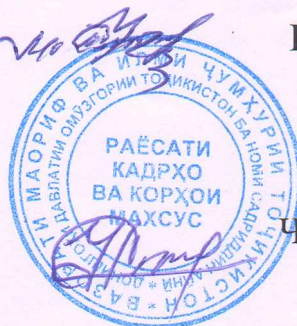
доктори илмҳои таърих

Иброҳимов М.

Муқарриз:

номзад илмҳои таърих

Добиров Р.